

ЮГОЗАПАДЕН РЕГИОН

Югозападният регион се оформя под въздействието на сложен комплекс от фактори - природни, политически, демографски, социални, стопански и др. За разлика от останалите региони в България, Югозападният започва да се формира най-рано - още в края на 20-те години от ХХв. Това се дължи на ранната специализация във въгледобива, тютюнопроизводството, овощарството, пасищното животновъдство и демографските особености в отделните му части. За формирането на региона спомагат и миграциите към столицата и Перник, датиращи от началото на 20-те години на века, както и нарастването на ежедневните трудови пътувания към двете селища. За демографското развитие на региона допринасят и миграциите на бежанци от Македония след края на Първата световна война.

След края на Втората световна война концентрацията на население и индустриални мощности в столицата и Перник продължава с бързи темпове, а това засилва гравитацията на повечето селища от региона към София. Столицата с бързо нарастващото си население става притегателен пазарен център за селскостопански производители от Благоевградско, Петричко, Санданско.

За по-ранното формиране на Югозападния регион допринасят и природните условия в неговата територия. Долината на река Струма предопределя по естествен път гравитирането на селищата в региона към София, Перник, Благоевград. Единствено селищата по долината на река Места изпитват по-слабо гравитационното притегляне на столицата и останалите големи градове в региона, но чувстват по-силно влиянието на центровете от Западния Тракийско-Родопски регион.

I. Географско положение, граници и териториален обхват.

Югозападният регион обхваща територия с площ 20269,7км², или 18,3% от територията на България. По този показател той е на първо място сред останалите региони в страната. В административно отношение обхваща областите град София, Софийска, Пернишка, Кюстендилска и Благоевградска, които заемат югозападната част от страната.

През територията на региона преминават 3 особено важни за България транспортни магистрали: Калотино – София – Пловдив - Истанбул; Калотино – София – Кулата – Солун - Атина; Гюешево - София и др. Тези части от трасетата на трансевропейски транспортни коридори повишават значението на региона за страната и Балканите, тъй като София се намира по средата на стари римски пътища от Централна към Югоизточна Европа. Може определено да се каже, че територията на Югозападния регион е естественият географски център на Балканите. Политико-географското положение се определя и от границите на региона, които съвпадат с части от държавните граници на България с Гърция, Македония и Сърбия. Това географско положение има както положителни, така и отрицателни измерения на фона на ситуацията на Балканите.

Икономгеографското положение на Югозападния регион се определя до голяма степен от концентрацията на стопански, културни и политически функции в столицата. Днес София е индустриален, културен, научен и демографски център на страната, което определя силното ѝ влияние върху селищата не само от този, но и от други региони на страната.

В природогеографско отношение територията на Югозападния регион се отличава с голямо разнообразие, тъй като обхваща различни природо-географски области. Това до голяма степен предопределя и наличието на вътрешнорегионални различия в селското стопанство, транспорта, специализацията му в промишлеността и туризма и т.н.

Северната граница на региона преминава по билото на Западна Стара планина от връх Ком до Искърския пролом и по билото на Централна Стара планина до Манаселска река. Връзките със Северна България през тази граница се осъществяват през Петроханския проход и Искърския пролом. На североизток регионът обхваща Ботевградската котловина, като връзките с нея се осъществяват през проходите Арабаконак и Витиня.

Източната граница на Югозападния регион преминава през Златишко-Пирдопското поле, Копривщенската котловина, Ихтиманска Средна гора, Костенецкото поле, югозападните склонове на родопския рид Дъбраш и по поречието на р.Места достига границата с Република Гърция. През тази граница преминава трасето на автомагистрала "Тракия", задбалканските ж.п. линия и шосе.

Южната граница е едва 150км и изцяло съвпада с държавната граница на България с Гърция. През нея преминава ж.п. линия и автомобилен път през КПП "Кулата". Очаква се откриването и на КПП на река Места по пътя за Драма.

Западната граница на региона съвпада в продължение на 350км с държавната граница на България с Република Македония и Сърбия. През нея преминават предимно автомобилни пътища /през КПП при Златарево, Станке Лисичково, Гюешево и Стрезимировци/, като единствената ж.п. линия преминава през КПП "Калотино".

Кратката характеристика на границите на региона показва, че те не са пречка за развитието му, а дори благоприятстват връзките му с останалите региони от страната и със страните от Балканите.

II. Природни условия и ресурси.

Територията на Югозападния регион обхваща части от различни физикогеографски единици, което предопределя и разнообразието на природните условия и ресурси. Това разнообразие от своя страна оказва силно влияние върху стопанското развитие и връзките на региона.

1. Релефът на територията на региона е разнообразен. Той е представен от планини, котловини, речни долини, проломи и др. Разнообразието на релефа е следствие от геоложкото развитие на територията.

Котловините заемат около 25% от територията на региона. По-големите от тях са Софийската, Радомирска, Трънската, Разложката, Габерската, Дивлянската, Самоковската, Кюстендилската. Котловинните дъна са заети от плодородни почви, на базата на които е развито растениевъдството. В котловините са се развили и основната част от селищата в региона, а през тях преминават и най-важните пътища. Затвореността на някои от котловините е предпоставка за нарушаването на екологичната обстановка, вследствие индустриалната дейност.

Долинният релеф е представен от долините на реките Струма и Места и долинните разширения в Петричко, Санданско и Гоцеделчевско. Откритостта на тези релефни форми в южна посока позволява нахлуването на топли средиземноморски въздушни маси, което благоприятства отглеждането на топлолюбиви култури.

Планинският релеф е представен от ниски, средни и високи планини /Рила, Пирин, Осогово, Огражден, Малашевска планина, Влахина/. В региона се намират най-високите върхове в България - Мусала /2925м/, Вихрен /2914м/, Черни връх /2290м/ и др. Този тип релеф дава възможност за развитие на туризма, дърводобива и дървообработването, водоснабдяването и др. Той обаче е пречка за развитието на транспорта и особено на ж.п. транспорт.

2. Полезни изкопаеми. В Югозападния регион са разкрити и се експлоатират находища на рудни, нерудни и горивни полезни изкопаеми. Това разнообразие се дължи на разнообразието на геоложкия строеж.

А/. Горивните полезни изкопаеми са представени от лигнитни, кафяви и антрацитни въглища. В региона се намират около 22% от запасите на

лигнитни въглища

в страната. Над 80% от тези запаси са в Софийския лигнитен басейн. Находища на лигнитни въглища има и в Чукурово, Станянци, Бурел, Разлог, Самоковско, Гоце Делчев, Кюстендил, Кътина, Храбърско, Габер, Сливница. Калоричността на лигнитните въглища в тези находища е от 1500 до 2500ккал/кг.

В региона се намират около 70% от запасите на **кафяви въглища** в страната. Основната част от запасите и добивите са съсредоточени в Бобов дол, където се използват за производство на електроенергия. Кафяви въглища се добиват още в Перник и Брежани, но добивите бързо спадат. Средната калоричност на кафявите въглища е около 4000ккал/кг. Те се използват както в електропроизводството, така и за битови нужди.

Край Своге се добиват незначителни количества **антрацитни** въглища. Те са с висока калоричност (около 5000ккал/кг), но запасите им са на изчерпване.

Като цяло горивните полезни изкопаеми в Югозападния регион не задоволяват неговите нужди, което налага внос от други региони на електроенергия и въглища за битови нужди.

Б/. Рудните полезни изкопаеми са представени от руди на черни и цветни метали. В региона се намират над 90% от запасите от **желязна руда** /Кремиковци/. Съдържанието на желязо в тази руда е ниско (около 30%), а и рудата е с много примеси, което налага използването на сложни технологии за преработката ѝ. Това, наред с факта, че запасите са незначителни, определя и проблемите пред черната металургия в региона.

Руди на цветни метали има в Осогово, Стара планина и Средна гора. В Осогово /село Гърляно/ се добиват **оловно-цинкови руди**, които се флотират в Гюешево, а техният концентрат се транспортира до Нови Искър.

Медни руди

се добиват край Етрополе /"Елаците"/, "Медет" и "Асарел" /Средна гора/. Тяхната преработка се осъществява в МК в Пирдоп.

Край Трън има ограничени запаси на **злато**, а край Бухово - запаси на **уран**.

В/. Югозападният регион е значително по-богат на находища от нерудни полезни изкопаеми /

барит, фелдшпат, флуорит

, варовици, мрамор,

гранити, монцонити, инертни материали

в речните наноси и др./. Тези находища са добра база за развитие на промишлеността за строителни материали. Находищата на

варовик

край Батановци, Земен, Сливница и др. са база за развитие на циментопроизводство, вародобив и др. Във Витоша се добиват

сиенити и андезити

, използвани за строителство и пътна настилка. В Пирин се добиват

мрамори /

с. Илинденци/, голяма част от които се изнасят, дори за Карара /Италия/.

3. Климатични условия и ресурси. Регионът се отличава с голямо разнообразие на климатичните условия и ресурси, поради разнообразието в релефа. Територията му попада в 2 климатични области: **умерено-континентална и преходно-континентална**

. В южните части /Сандански, Петрич, Гоце Делчев/ се чувства силното климатично влияние на Средиземно море. В планинските райони с надморска височина над 1800м климатът е с изразени планински черти. Тези особености определят и вътрешнорегионалните различия в климатичните компоненти.

От запад на изток и с нарастването на надморската височина нарастват и валежните количества от 600мм/м² до около 1000мм/м² във високите части на Витоша, Осогово, Рила и Пирин.

Средногодишните температури нарастват от север на юг. В Трънската котловина средногодишната температура е 2,9°С, докато в района на Сандански, Петрич и Гоце Делчев стойностите ѝ достигат 14 °С.

В Югозападния регион духат предимно ветрове с посока “север-северозапад”. В Софийската котловина и другите котловинни полета често срещано явление е **фьонът** през пролетта и есента.

Под въздействието на индустрията в някои котловини микроклиматът има специфични особености. Като цяло климатичните условия в региона са благоприятни за отглеждането на разнообразни плодови, зеленчукови, технически и зърнени култури.

4. Водни ресурси. Регионът разполага с хидроресурси от 6,3млрд.м³, от които 4,3млрд.м³ са повърхностнотечащи. На територията му се намират 22% от речните и 24% от подпочвените хидроресурси в България. Основните речни артерии са Струма, Места и Искър, които заедно със своите притоци формират 22% от речния отток в страната. На тях са построени едни от най-големите язовири в България - “Искър”, “Бели Искър”, “Студена” и др. Техните води са силно замърсени, поради индустриалното развитие на региона. Активната тектонска дейност на територията му е основният фактор за съществуването на множество минерални извори - Овча купел, Княжево, Горна Баня, Сандански, Гърмен, Огняново, Сапарева баня, Белчин баня, Сандански и др.

На територията на региона има 365 естествени езера, които са база за развитие на отдиха и туризма.

Водните ресурси в Югозападния регион са важен фактор за стопанското и демографското му развитие.

5. Почви. Разнообразието в релефа, водите и климатичните условия определя до голяма степен и почвеното разнообразие в региона. Почвите имат изразена височинна зоналност. Разпространени са следните видове почви:

Алувиално-ливадните почви са разпространени по долините на реките. В съчетание с климатичните условия те са най-благоприятни за отглеждането на зеленчуци и овощни култури.

Канелени са почвите по котловинните склонове. Върху тях се отглеждат лозя и други плодови култури.

Смолниците се намират в подножията на планинските склонове и са благоприятни за отглеждането на зърнени култури /Софийско, Радомирско/.

Делувиално-ливадните почви са развити по наносните конуси на реките.

Кафявите горски почви са разпространени до 1800м надморска височина, върху тях се развиват широколистни и иглолистни гори.

Планинско-ливадни са почвите по високите части на планините - над 1800м височина, върху тях се развива естествена тревна растителност.

Почвеното разнообразие, наред с разнообразието в климатичните условия и хидроресурсите, определя отглеждането на разнообразни култури в този регион - лозя, фъстъци, бадеми, киви, картофи, зеленчуци и др.

Поради значителния наклон на склоновете, едва около 20% от територията на Югозападния регион е обработваема земя, а и ерозията отнема хиляди декари годишно от този фонд.

6. Горски фонд. Той е представен от иглолистните гори в Пирин и Рила и от широколистните гори в Беласица и Стара планина. Почти обезлесени са западните части на региона /Брезнишко, Трънско и др./. Около 40% от територията на този регион е покрита с гори, но по-голямата част от тях нямат промишлено значение. На територията му се намират и основната част от защитените територии в страната.

III. Демографска ситуация в региона.

По брой на жителите Югозападният регион изпреварва значително останалите региони от страната. В територията му живеят 2142723д. или около 26% от населението на България. През последните 65 години населението нараства 2 пъти, главно поради миграциите към София, която през този период увеличава жителите си над 3 пъти. През последните 10 години обаче населението в региона намалява, макар и с по-бавни темпове в сравнение с останалите региони от страната.

Населението е неравномерно разпределено по територията на Югозападния регион. Над 72% от него живее в общините София, Перник, Кюстендил, Дупница и Благоевград. Само в град София живеят над 56% от жителите на този регион, докато в Пернишка област живеят едва 7,3% от тях. Тези различия се дължат на различията в условията за труд и обитаване и отражението им върху демографското развитие.

Средната географска гъстота на населението в региона е около 106д/км², докато през 1934г. тя е едва 62д/км

. Нейните стойности са различни за отделните области. С максимална гъстота е град София (905д./км

2

), а с минимална - Софийска област - едва 38д./км

2

. Повечето общини в региона имат по-ниска от средната гъстота за региона и страната, като в Трекляно, Невестино, Трън, Рила и редица други общини стойностите ѝ са около и под 10д./км

2

.

Относителният дял на мъжете в населението на Югозападния регион е 48,4%, като той е по-малък от средния за страната. Това се дължи до голяма степен на влошената възрастова структура на населението от Пернишка и Кюстендилска области. С максимален дял са мъжете в Благоевградска област и главно в общините по река Места, където все още населението е с относително по-млада възрастова структура. С минимален дял са мъжете в София, поради заселването в столицата предимно на жени през последните години.

Възрастовата структура на населението в региона се влошава с бързи темпове през последните 20 години. В повечето общини по границата с Македония и Сърбия делът на лицата под 15 години е под 15% (средно за региона 19%), а в много от тези общини делът на пенсионерите е около и над 50% (Ковачевци, Трън, Трекляно, Земен, Бобошево и др.), при средно за региона около 22%.

Успоредно с обезлюдяването на крайграничните общини делът на градското население бързо нараства през последните 10 години от 78% на 80,6%. Делът на градските жители в София достига 96%, докато в Софийска и Благоевградска област той е под 60%. Тези различия се дължат на различната стопанска специализация и особеностите в традициите на населението.

Застаряването на населението от западните погранични общини на региона значително променя и неговата брачна структура. Така например в Софийска, Пернишка и Кюстендилска област делът на брачната категория "вдовци" е над средния за България, като същевременно делът на "несемейните" е значително по-малък от същия за страната. Брачната категория "разведени" имат 2 пъти по-висок дял от средния за страната в град София, но 2 пъти по-малък дял в Благоевградска област. Тези вътрешнорегионални различия се дължат на различията в професионалната

принадлежност на населението и някои негови културни особености в тази връзка.

Върху демографското и стопанско развитие на региона силно влияние оказва състоянието на образователната структура на населението му. В областите Кюстендил, Благоевград и Софийска делът на лицата с основно, начално и без образование е по-висок от средния за страната. Същевременно в град София над 25% от населението е с висше образование.

В етно-конфесионално отношение населението на региона е еднородно. На територията му живеят едва около 0,6% от етническите турци в България, но по поречието на Места и западните склонове на Родопите живеят голяма част от българо-мохамеданите в страната. Относителният дял на циганите в населението на региона е около 2 пъти по-малък в сравнение със средния за страната, като тази общност е концентрирана основно в София. Този регион обитават около 12% от циганите в страната.

Концентрацията на население в Югозападния регион се отразява и върху някои характеристики на естественото му възпроизводство. На територията му се сключват около 32% от браковете в България, като нивото на брачност е 4,4‰ (4,8‰ в градовете и 3,4‰ в селата). Брачността е най-висока в сравнение с останалите региони, а това е доказателство за наличието на значителен демографски потенциал. През последните години се отбелязва и леко намаляване на разводимостта в региона (1,0‰), като причините са основно социално-икономически, но върху този процес оказва влияние и конфесионалната структура на населението в Благоевградска област.

Средната раждаемост в региона е 7,5‰ (8,4‰ в градовете и 5,4‰ в селата), като стойностите ѝ са под средните за България. Това се дължи до голяма степен на високия дял на градските жители, които традиционно имат по-ниска плодовитост. В този регион се раждат около 25% от децата в страната, като над 50% от тях - в град София. В общините от югоизточната част на Благоевградска област нивото на раждаемост е почти 2 пъти по-високо от средното за региона, което е във връзка с поминъка и културния облик на населението им. Същевременно в общините по западната граница на региона нивото на раждаемост е 2 пъти по-ниско от средното, което се дължи на изчерпаните демографски ресурси в тях.

Застаряването на населението е основният фактор за нарастването на смъртността в Югозападния регион, като нейното ниво достига 14,4‰ (11,6‰ в градовете и 20,1‰ в

селата). Най-висока е смъртността в селските райони на Пернишка и Кюстендилска област. През 1998г на територията на региона са регистрирани около 24% от смъртните случаи в страната, като над 50% от тях - в град София, тъй като регистрирането е извършено в столичните болнични заведения. Поради високото ниво на здравното обслужване, детската смъртност в региона (13,1‰) е значително по-ниска от средната за страната.

В резултат от негативните тенденции в раждаемостта и смъртността нарастват отрицателните стойности на естествения прираст (-5,6‰ за 1998г.). По този показател регионът отстъпва на Черноморските региони и на Западния Тракийско-Родопски регион.

В сравнение с останалите региони от България миграционната подвижност на населението е най-ниска. Това се дължи основно на намаляващия миграционен приток към София и другите по-големи градове, поради нарастващата безработица и оскъпяването на живота в тях. С положително миграционно салдо са град София, Благоевградска, Бобовдолска, Гоцеделчевска, Радомирска, Разложка и още няколко по-големи общини в региона. С максимално отрицателно салдо е Самоковската община, община Елин Пелин, Своге и др. Водещ е миграционният поток между градовете в региона, но бързо нараства потокът от градовете към селата.

Поради спецификата на стопанската специализация на Югозападния регион заетостта на населението му се отличава с редица особености. В територията му живеят около 30% от заетите в страната. Този регион се отличава с по-висока заетост в отрасли като транспорт, наука, здравеопазване, управление, промишленост, търговия и др. В промишлеността са заети около 35%, при 27% за страната, а в образованието - над 12%, при 13% за страната. Въпреки трудностите в транспорта, районът около София се отличава със значителни по обем ежедневни пътувания, което се дължи на по-големите възможности за намиране на работа в столицата. В тази връзка в региона живеят едва 16% от безработните в България. През 1998г. са регистрирани над 2420 незаети работни места.

IV. Селища и селищна мрежа.

Селищната мрежа в Югозападния регион е изградена от 956 селища /46 града и 910 села/. През последните 10 години броят на селищата намалява с 32, като същевременно

значително е променена и структурата им. До края на 1996г. в този регион има 56 махали, 18 колибарски селища и 1 манастирско селище /Рилски манастир/, които днес имат статут на села. Най-голям е броят на селищата в Софийска /284/ и Благоевградска област /281/, докато в област град София са включени едва 38 селища. Средната гъстота на селищната мрежа е 4,7селища/100км², като с максимална гъстота се отличава селищната мрежа в Пернишка област (7,2селища/100км²

), докато най-малка е гъстотата в област град София (2,8селища/100км²

). Тези различия са наследство от миналото във връзка с различната снабденост с обработваема земя.

Средната населеност на 1 селище в региона е 2240ж. /37530ж. в градовете и 456ж. в селата/. Най-населени са селищата в област София /31571ж./ и Благоевградска област /1238ж./, докато в останалите 3 области средният брой жители в 1 селище е значително по-малък /945ж. в Кюстендилска, 905д. в Пернишка и 941д. в Софийска област/.

Основната част от градовете в региона са малки /с население под 25000д./. В тази категория попадат 38 града, като най-малките от тях са Мелник /264ж./, Бобошево /1700ж./, Земен /2400ж./, Кочериново /2750ж./, Батановци /2760ж./, Копривщица /2800ж./, Трън /2880ж./.

Средни по големина градове /с население от 25000 до 50000ж./ са Дупница /39800ж./, Петрич /27900ж./, Самоков /26680ж./ и Сандански /26300ж./.

До 100000ж. имат само Перник /86830ж./, Благоевград /73660ж./ и Кюстендил /51200ж./.

Град София /1122300ж./ е единственият милионен град в България.

Поради безработицата и емиграциите в повечето градове в региона жителите намаляват през последните 10 години, включително и в София. Показателен за условията в градовете от региона е факта, че само 11 от тях имат положително миграционно салдо /София, Банкя, Нови Искър, Бухово, Кочериново, Перник, Батановци, Етрополе, Костинброд, Сливница и Костенец/.

Най-големите села в региона /с над 3000ж./ са Добринище, Трудовец, Врачеш, Брезница, гара Елин Пелин, Костенец, Кочан, Владая, Бистрица, Казичене, Лозен. Най-слабо населени са селата от Пернишка и Кюстендилска област, поради тяхната отдалеченост и липсата на поминък за жителите им.

В административно отношение селищата в Югозападния регион са обединени в 52 общини /1 голяма столична, 14 в Благоевградска област, 22 в Софийска, 9 в Кюстендилска и 6 в Пернишка област/. Под въздействието на трудовите и производствени връзки между селищата, в района на София се формира столична агломерация, чиито граници се простират далеч извън административните граници на Голяма Софийска община.

V. Стопанство.

Стопанското развитие на Югозападния регион е под силното въздействие на множество фактори /географското му положение, наличието на полезни изкопаеми, развитието на София като столица, концентрацията на работна ръка и население като потребителски фактор и др./. Преди Освобождението този регион има определено аграрен характер. От края на XIX и началото на XXв. се развиват въгледобива и електропроизводството, черната металургия, текстилната, ХВП. Днес стопанството на региона е с изявен промишлен облик, което се дължи на наличието на пазари, работна ръка и добре изградена транспортна инфраструктура. В региона са регистрирани 33% от активните стопански субекта в страната, като основната част от тях са в строителството и Третичния икономически сектор /търговията, транспортът и общественото хранене./. Същевременно делът на промишлената продукция в региона спрямо този в страната е над 25%.

Първичният икономически сектор е развит главно под въздействието на находищата от въглища, руди на черни и цветни метали, дървесина, мрамор и други нерудни полезни изкопаеми. Развитието на селското стопанство е основно под въздействието на потребителския фактор.

Вторичният икономически сектор дължи развитието си както на добивните отрасли, така и на значителните демографски ресурси и географското положение на региона.

Концентрацията на население в столицата е основният фактор за развитието на Третичния икономически сектор.

1. Промисленост. Този отрасъл е базата на стопанското развитие на Югозападния регион. Водещи промишлени отрасли са металургията, електротехническото машиностроене и електрониката, ХВП, ХП, енергетиката, леката промишленост и др. В региона функционират над 600 едри промишлени предприятия, сред които 6 ТЕЦ, 5 предприятия от черната металургия, 8 предприятия от цветната металургия, 30 предприятия от ХП, над 60 едри дървообработващи предприятия и т.н. Тези и редица други промишлени предприятия дават над 24% от промишлената продукция в страната, като по този показател регионът е водещ.

А/. Енергетиката в региона се развива на базата на находищата на кафяви въглища и хидроресурсите в Рила и Пирин. Отрасълът дава над 3% от ОПП в региона, 13,5% от електроенергията в страната и над 14% от въглищата. През последните 10 години въгледобивът спада значително, поради закриването на някои мини в Перник. Основната част от въглищата се използват като гориво в ТЕЦ. Най-голямата ТЕЦ в този регион е "Бобов дол". По-малки ТЕЦ са изградени в Перник и София. Централите в кв."Земляне" и Волюяк са изцяло топлофикационни, а ТЕЦ"София" и "София-Изток" са за комбинирано производство на електро и топлоенергия. Електроенергия се произвежда и в редица ВЕЦ в региона: "Пасарел", "Кокаляне", "Рила", "Санданска Бистрица", "Симеоново".

Б/. Черната металургия произвежда около 26% от ОПП в региона или 2 пъти повече в сравнение с края на 80-те години. Това нарастване се дължи основно на значителния спад в останалите промишлени отрасли. Металургичното производство има затворен цикъл - добив на руди, флотацията им, производство на кокс, чугун, стомана и прокат. Основните предприятия са фирмите "Стомана" /Перник/ и "Кремиковци" /София/. Тяхната продукция се дообработва в Ихтиман и Роман. Прекомерната концентрация на производствени дейности от този промишлен отрасъл е основният фактор за екологичните проблеми в София и Перник.

В/. Цветната металургия дава около 12% от ОПП в региона. Развитието на отрасъла се базира на добива на медни руди в "Елаците" /Етрополе/ и мина "Радка" /Средна гора/. Производството на мед и сярна киселина е концентрирано в МК"Пирдоп" и в предприятието на гара Искър. В Нови Искър се произвежда олово от отпадъчни продукти.

Г/. Машиностроенето и металообработването в Югозападния регион осигуряват около 8% от ОПП. Развитието на отрасъла се базира на осигуреността му с метали, поради което доскоро са застъпени почти всички негови подотрасли. Транспортното машиностроене е представено от производство на електро- и мотокари /София/; ремонт на трамваи, ж.п. вагони и локомотиви /София/; производство на двигатели с вътрешно горене /София/, асансьори /София/. Доскоро в Ботевград се произвеждат и автобуси, но от началото на 1999г. предприятието е в ликвидация. В София е застъпено и производството на кранове /гара "Север"/. В региона се произвеждат около 13% от металорежещите машини в страната /София основно/. Металообработващи предприятия има в София, Перник, Ботевград, Кюстендил, Дупница, Петрич и др. В Перник и Радомир функционират предприятия за инвестиционно оборудване.

Д/. Електрониката и електротехническата промишленост дават около 3,7% от ОПП в региона. Застъпени са разнообразни производства от този отрасъл: калкулатори, хладилници, електромотори, телевизори, АТЦ /София/, кондензатори /Кюстендил/, компютри /Правец и София/, радиостанции и акустична апаратура /Благоевград и Гоце Делчев/, климатични инсталации /Сливница/ и др.

Е/. Химическата промишленост в Югозападния регион произвежда 4,4% от неговата ОПП. През последните 10 години относителният дял на отрасъла е намалял 2 пъти, въпреки че има благоприятни условия за развитието му: наличие на работна ръка, потребителско търсене и др. По-големите фирми са "Арома" /София/, фармацевтичните предприятия в София, Дупница и Радомир, производството на пластмаси и гуми /София/, бои и лакове /Световрачене/, перилни препарати /Верила/, каучукови изделия /Нови Искър, Световрачене/, кибрит /Костенец/ и др.

Ж/. Промислеността за строителни материали разполага с богата суровинна база за развитие, с осигурено потребление и работна ръка. Тя произвежда едва около 1,7% от ОПП в региона, като делът ѝ е постоянен през последните 10 години. Представена е от производството на тухли и керемиди /София, Гоце Делчев, Кюстендил, Нови Искър/, негасена вар /Земен и Сливница/, каменинови тръби и огнеупорни материали /Елин Пелин и Радомир/, строителни конструкции /Перник, Сливница, Ихтиман, София/. Доскоро в Батановци работи и циментов завод, ползващ варовика от Голо Бърдо, но през последните 2 години предприятието не работи, поради липсата на купувачи. В този регион днес се произвеждат 11,3% от тухлите и керемидите в страната, което е недостатъчно за мащабите на строителството в него.

З/. Стъкларската и порцеланово-фаянсовата промишленост дава около 0,6% от ОПП в Югозападния регион. На територията му се произвеждат плоско стъкло /"Кристал" Перник/, домакинска стъклария /"Стинд" София/, теракота и порцеланови изделия /"Изида" Елин Пелин/, строителен порцелан /София/. Регионът не разполага със суровини и внася такива от Каолиново и Сеново.

И/. Дърводобивната и дървообработваща промишленост дават около 1,8% от ОПП в този регион. Отрасълът е развит на базата на горските ресурси в планинските части от територията му. Ето защо, основните му центрове са Разлог, Белица, Якоруда, Гоце Делчев, Банско, Етрополе, Копривщица. По-големите мебелни предприятия се намират в София, Банско, Сливница, Кюстендил, Благоевград. В региона се произвежда около 22% от дървения материал и над 31% от дъските в България.

Й/. Целулозно-хартиената промишленост разчита за своето развитие както на местни, така и на вносни суровини. Основните центрове са София, Кочериново и Костенец.

К/. Хранително-вкусовата промишленост се развива в Югозападния регион на базата на суровините, работната ръка и потреблението. Отрасълът произвежда около 10% от ОПП в региона. Тук са застъпени повечето от нейните подотрасли.

Силно развита е тютюневата промишленост. Този регион произвежда 38,5% от тютюневите изделия в страната, като основните центрове са Дупница, Благоевград и София.

Консервната промишленост е развита в София, Петрич, Сандански, Кюстендил, Перник, Радомир и Дупница. В региона се произвеждат 4,6% от зеленчуковите и около 8% от плодовите консерви в страната. В Перник е единственото предприятие за пектин, произвеждан на базата на ябълки, който намира широко приложение в ХВП и фармацевтичната промишленост.

Млекопреработващата промишленост е развита под въздействието на суровинния и потребителския фактор. В областните центрове функционират млекопреработвателни комбинати и множество частни фирми от този бранш. Основните центрове са София, Кюстендил и Благоевград. В региона се произвежда обаче едва 4% от сиренето и

кашкавала в страната, което е отражение на състоянието на животновъдството.

Месната промишленост също е представена от комбинати в областните центрове и множество частни фирми. Основните центрове са София, Благоевград и Кюстендил. В Югозападния регион се произвеждат едва 6,5% от месото и месните произведения, което налага внос от другите региони на страната.

Маслодобивната промишленост е застъпена в Костинброд, където се произвеждат растителни хранителни масла, сапуни и др. - общо 3,6% от растителните масла в България.

Мелничарската промишленост е развита в този регион основно под въздействието на потребителският фактор. Голями мелнични комбинати има в София и в останалите областни центрове. В тях се произвеждат както брашно, така и макаронени изделия. В региона се произвежда около 24% от брашното в страната, но зърно се доставя от Североизточния регион.

Захарната промишленост също е развита под въздействието на потребителския фактор. От отрасъла е застъпено само производството на захарни и шоколадови изделия /над 29% от производството им в страната/. Предприятията в София и Своге са закупени от швейцарската фирма за захарни изделия "Нестле".

Потребителският фактор е определящ и за развитието на пивоварната промишленост в Югозападния регион. Сега функционират 3 пивоварни /2 в София и 1 в Благоевград/, в които се произвеждат около 20% от бирата в страната.

Винарската и спиртоварната промишленост са развити под въздействието на суровинния и потребителския фактор. Центровете на винопроизводството са селищата по река Струма /Сандански, Мелник, Илинденци, Петрич, Дупница/. В София се бутилират вина, а в Самоков има голяма изба за отлежаване на вина при специфични климатични условия /тази изба съществува още преди Втората световна война/. В западните части на региона /Кюстендилско, Пернишко/ е развито ракиеното производство, поради специфичните суровини /сини и бели сливи, ябълки, круши и др./. В региона се произвеждат 2,4% от гроздовите вина и над 50% от малиновите вина

/Долна баня и Костенец/ в страната.

Хлебопроизводството и производството на закуски е силно развито под въздействието на потребителския фактор. Големи хлебозаводи има във всички областни и в почти всички общински центрове на региона /само в София техният брой е 3/.

Л/. Развитието на леката промишленост в Югозападния регион е под въздействието на потребителското търсене, наличието на суровини и работна ръка. Застъпени са почти всички нейни подотрасли.

Текстилната и трикотажната промишленост произвеждат 3% от ОПП в региона. В него се произвеждат 8,5% от памучния, над 13% от вълнения и 100% от ленения текстил в България. В предприятията от региона са застъпени всички технологични етапи от текстилното производство - предене, тъкане и апретура /боядисване/.

Ленотекстилната промишленост е представена от фирмата "Рилски лен" в Самоков, а вълнотекстилната промишленост - в София и Самоков. Памукотекстилни предприятия работят в София, Благоевград и Кюстендил. През последните 10 години се отбелязва значителен спад в производството на текстилни изделия, поради ограничаването на пазарите. Трикотажната промишленост е представена от предприятията в София, Кюстендил, Златица, Перник и Петрич. В София се намира единственото предприятие за производството на чорапогащи в България - "Лейди София", а в Гоце Делчев се произвеждат ципове и копчета за шивашката промишленост.

На базата на текстилната промишленост и потребителското търсене в този регион е развита и шивашката промишленост. Тя осигурява 0,8% от ОПП в региона. По-големите предприятия от отрасъла са в София, Петрич, Копривщица и Благоевград. В тях и в другите селища от региона работят и стотици частни шивашки предприятия.

Кожаро-кожухарската и обувната промишленост дават около 1,2% от ОПП в региона. Център на кожухарската промишленост е София /"Кожухарска индустрия"/, а кожарската промишленост е развита в София и Етрополе. В региона се произвеждат 22,5% от обувките в страната, като развитието на обувната промишленост се дължи основно на потребителското търсене. Обувки се произвеждат в София, Дупница /ортопедични/, Кюстендил /дамски/, Хаджидимово и Благоевград /спортни/.

Поради концентрацията на политически, стопански и културни функции в региона и основно в София, силно развита е полиграфическата промишленост. Тя дава 1,8% от ОПП в региона и над 50% от продукцията на отрасъла в страната.

2. Селско стопанство. За разлика от други региони в страната този отрасъл има значително по-ограничено място сред добивните отрасли.

Отрасълът разполага с ограничени поземлени ресурси за развитие. Югозападният регион разполага само с 9,7% от обработваемата земя в България, а тя от своя страна е едва 23% от общата му площ. Това, наред с неблагоприятните почвено-климатични условия за отглеждането на важни култури като зърнени, технически и др., определя недостига на суровина за предприятията от ХВП и ЛП и на храни за населението, което налага вноса им главно от Северна България. Общата площ на обработваемите земи в региона е 4570000дка или 9,7% от обработваемите земи в страната.

Основната част от обработваемите площи са с големи наклони и с напреднал ерозионен процес, което затруднява тяхната експлоатация и ограничава продуктивността им. Тези неблагоприятни условия за развитието на растениевъдството продължително време определят водещото място на животновъдството в региона. При новите пазарни условия обаче отново водещо място заема растениевъдството.

А/. Растениевъдството е специализирано основно в зеленчукопроизводство, овощни култури, тютюнопроизводство, някои технически култури и отглеждането на фуражни култури. Посевните площи в региона са 1276000дка, от които над 64% са заети със зърнени култури, 4,9% - с технически култури, 16,8% - със зеленчукови култури, 13,9% - с фуражни култури и др. Около 170000дка са заети с трайни плодови и ягодови насаждения.

От техническите култури най-голямо разпространение имат маслодайните /над 50% от площите с технически култури/. Тези площи са заети основно със слънчоглед /около 24300дка/ и фъстъци /над 5000дка/. Основните райони на отглеждането им са Санданско-Петричкото поле, Благоевградско, Кюстендилско. В региона се добива под 1% от слънчогледа в България и около 20% от фъстъците.

С тютюн се засаждат около 30000дка годишно, от които 98% са заети с ориенталски тютюн. В региона се добиват 26,5% от ориенталския тютюн в страната. Площите и добивите са основно в района на Гоце Делчев, Разлог, Дупница, Благоевградско.

Захарно цвекло се отглежда едва върху 100дка, поради неблагоприятните почвено-климатични условия. Площите с лен са едва 450 дка в Самоковско и Радомирско или 25% от площите с тази култура в страната. В Ботевградско, Самоковско /има и опитна станция/ и Ихтиманско върху ограничени площи се отглежда хмел.

От зърнените култури най-широко разпространение в Югозападния регион имат пшеницата, ечемикът, овесът, царевицата, фуражният грах, фасулът. Пшеница се сее върху 43500дка, главно в Радомирско, Ботевградско, Дупница и др. Около 15000дка, главно в Пернишко и Кюстендилско, се засяват с овес. Почти 13000дка са заети с царевица за зърно, като основната част от площите ѝ са в Радомирско, Ботевградско, Благоевградско. Върху ограничени площи се сеят още соя, ръж, фасул /38000дка/ и др. В региона се добиват 4,6% от пшеницата и 2,5% от царевицата в България.

В региона силно е застъпено отглеждането на зеленчуци, поради благоприятните почвено-климатични условия и потребителското търсене в София. Тук се добиват около 15% от всички зеленчуци в страната /над 17% от доматиите, 32% от картофите, 14% от кромидата, 19% от зелето, 11% от краставиците и др/. Основен зеленчукопроизводителен район е Санданско-Петричкото поле. Картофи се отглеждат главно в Самоковско и Разложко, а зеле - в Годечко.

В региона съществуват благоприятни условия и за отглеждането на плодове /ябълки, ягоди, круши, орехи, сливи, бадеми, киви и др./. В него се добиват 13% от плодовете в България /над 19% от ябълките, 7,5% от гроздето, 19% от сливите, 28% от ягодите, 100% от кивито и др./. Основен район на отглеждането на ябълки и череши е Кюстендилска област, на грозде - главно Благоевградска област /Мелник, Сандански, Петрич/, на ягоди и малини - Софийска област /Долна баня, Костенец и др./.

Зеленчукопроизводството и плодотроизводството в Югозападния регион са стабилна суровинна база за консервната промишленост.

Б/. Животновъдството е със стари традиции в региона, като основните фактори за развитието му са фуражната база, работната ръка с производствен опит и наличието на пазари за продукцията му.

Водещ подотрасъл е говедовъдството. В региона се намират около 13% от говедата /над 14% от кравите/ в страната. По реките Струма и Места се отглеждат и биволи /около 6% от тези в страната/.

Наличието на планински пасища е важен фактор за развитието на пасищното овцевъдство и козевъдството. В региона се намират около 16% от овцете и над 19% от козите в страната. За нуждите на домакинствата в планинските и полупланински части от региона се отглеждат магарета, мулета и катъри (9% от магаретата и 22% от катърите и мулетата в страната). Силно развито през последните години е и коневъдството - основно в Софийско, Кюстендилско, Благоевградско /над 15% от конете в България/.

За нуждите на ХВП в Югозападния регион са развити още свиневъдството /около 12% от общо за страната/, птицевъдството /11% от това в страната/, зайцевъдството /11% от общо за страната/. Има добри условия и за пчеларство в региона, поради което тук се намират 10% от пчелните семейства в България. Въпреки отглеждането на голям брой и различни видове селскостопански животни, регионът е принуден да внася животински продукти от другите региони на страната с цел задоволяване на потребителското търсене в София и останалите градски центрове в територията му.

3. Транспорт. Той е водещ отрасъл в Третичния сектор. За неговото развитие влияние оказват географското положение на региона, демографското и стопанското му развитие, както и наличието на столичен град. Развити са почти всички видове транспорт, с изключение на водния.

Ж.п. транспортът разполага с електрифицирани основни линии, а някои участъци са удвоени, с което се улесняват превозите. Основните ж.п. линии, излизащи от София, са насочени към Пловдив, Варна, Бургас, Кулата и Кюстендил.

Автомобилният транспорт разполага с около 7000км пътища или почти 19% от

дължината на автомобилните пътища в България. През територията на региона преминават около 120км автомагистрала /"Хемус"и"Тракия"/. Гъстотата на шосейната мрежа е около 345км/1000км². В региона е развит въздушният транспорт, летището в София е основното за страната.

През Югозападния регион преминават трасета и на тръбопроводния транспорт, както и някои далекопроводни мрежи.

Наличието на разнообразни транспортни връзки спомага за стопанското и демографското развитие в територията на региона. С по-слаборазвита транспортна инфраструктура са западните части от Кюстендилска и Пернишка области, поради което тези райони са силно обезлюдени.

4. Регионът се характеризира и с добре развита **съобщителна мрежа**. На територията му се намират 18,5% от ПТТС в страната и над 30% от телефонните постове.

5. Концентрацията на население,производствени мощности, добре развитата транспортна и съобщителна мрежа и наличието на разнообразни природни и антропогенни туристически ресурси в територията на Югозападния регион са важни предпоставки и за развитието на **туризма**. Като туристически центрове са развити още преди Втората световна война Боровец, Баня, Кюстендил. Днес, наред с посочените туристически центрове, атрактивни туристически обекти са Рилският манастир, Банско, Витоша, Копривщица, Сандански, Мелник и др. Те дават възможност за развитието на планински, познавателен, краткотраен, балнеолечебен, конгресен, селски и редица други видове туризъм.

5. Търговия. Поради концентрацията на население в София и останалите областни центрове в региона, именно в тях е концентрирана и основната част от обслужващата инфраструктура /здравеопазването, образованието, културата и нейни елементи/.

В региона се намират над 20% от търговските обекти в страната и се осъществяват над 33% от стокооборота.

6. Здравеопазване. Тук се намират над 25% от болничните легла и над 20% от аптеките в България.

7. Образование. На територията на региона функционират около 20% от учебните заведения. Той разполага с 13 колежа и 20 ВУЗ, в които учат 122000 учащи се и са заети 13200 преподаватели.

8. Култура. В региона има 17 театъра, 40 кина, 57 музеи, 856 читалища и над 1650 библиотеки. Наличието на такава огромна материална база на образованието, науката и културата доказва значението на региона и конкретно на София като център на страната.

VI. Място на региона в НС.

Под влиянието на специализацията на Югозападния регион в много производства и дейности на базата на специфичните му природни, демографски и стопански условия, днес той има водещо място в областта на черната и цветната металургия, електрониката, транспортното машиностроене, парфюмерийната и фармацевтичната промишленост, леката и ХВП, тютюнопроизводството, текстилната и трикотажна промишленост и др. Тази специализация се запазва, дори и в условията на стопанска криза през последните 10 години, което доказва реалността ѝ.

VII. Връзки на региона.

Поради различията в ресурсите и стопанската специализация на отделните области от региона, на територията му са силно изявиени вътрешнорегионалните връзки. Към София се изпращат плодове, месо и месни продукти, зеленчуци, дървесина, тютюн и тютюневи изделия и други продукти. В обратна посока се придвижват черни и цветни метали, машини, електроника, полиграфическа продукция.

Към другите региони на България се изпращат метали, машини, дървен материал, текстил, обувки, електроника. От тях се получават горива, смазочни материали, зърно,

консерви и други храни.

Чрез своя стопански, културен и научен потенциал Югозападния регион е с водещо участие и в международните връзки на страната.

VIII. Териториално-административно деление и основни селища в региона.

В административно отношение територията на региона е поделена на 5 области и 52 общини.

Естествен център на региона и страната е област град София. В нея се включват 24 градски общини /райони/ с 38 селища, от които 4 са градове. В София е концентрирана основната част от стопанските и демографски ресурси на региона и страната. Площта на област София е 1326,1км², а населението ѝ е 1199708д. /около 14,4% от това на страната/.

Град **София** има 1122300ж. Селището възниква край топлите минерални извори срещу ЦУМ още по времето на тракийското племе "серди", откъдето получава и името си Сердика. При римляните градът е важна крепост по средата на римския път "VIA MILITARIS", като смисълът на наименованието на селището постепенно се изменя в тази посока /среда, център/. След Освобождението София има около 20000ж., но според сведения, оставени от Петър Бакшич, в средата на XVII век селището е с около 50000ж. Бързото разрастване на София в териториално и демографско отношение датира от периода след края на Първата световна война. Днес селището е политически, стопански и културен център на България. Поради концентрацията на население, производствени и обслужващи дейности, към София гравитират голям брой селища от Софийската котловина и извън нейните предели, като по този начин се формира градска агломерация.

Град **Нови Искър** има 13900ж. Той е сравнително нов град, създаден чрез сливането на Курило, Александър Войков и някои други села. В него има предприятие за каучукови изделия, бои и латекс, товарна гара.

Град **Баня** /8600ж./ е курортно селище в близост до столицата, поради което е привлекателно за заселване на много софиянци.

Град **Бухово** /3300ж./ е рударски център в околностите на столицата.

Софийска област има площ 7020,2км² и население 267350д. На територията ѝ са обособени 22 общини с 284 селища. В стопанско, културно и транспортно отношение територията и селищата на областта гравитират към София. Областното стопанство е специализирано в текстилна, дървообработваща, ХВП, отглеждането на картофи, лен, плодове и зеленчуци.

Най-голямото селище в областта е **Самоков** /26700ж./. Това е старо занаятчийско и рударско селище. През Възраждането е известно със своите зографи, зидари, резбари. Днес селището е изходен пункт към курорта Боровец, но същевременно е и гарнизонно и индустриално селище. В него има предприятия за пластмаси, електроника, текстил, храни, играчки.

Ботевград /22150ж./ в миналото е селскостопански център на пътя от Русе към София и от Враца към Етрополе. До скоро в града се намира единственото предприятие за автобуси в България, което вече не работи. Има предприятия за тапети, резервни части, земеделски сечива и др.

Етрополе /11845ж./ е рударско селище /край него са “Елаците”/. Развита е дървообработващата, текстилната и кожарската промишленост.

Ихтиман /12440ж./ е на около 60км от София на магистрала “Тракия”. В селището са построени чугунолеярнен завод /не работи/, текстилно и машиностроително предприятие.

В град **Костенец** /10400ж./ е открито едно от най-старите химически предприятия в България за кибрит. Днес се произвеждат още хартия, играчки, мебели и др.

Копривщица /2800ж./ е възрожденско селище, което е превърнато в архитектурен музей. Ежегодно в него се провежда фолклорен фестивал, но посещенията на туристи намаляват неколkokратно, поради недобрите му транспортни връзки. В селището има дървообработващо предприятие, трикотажно, фирма за електроелементи.

Град **Драгоман** /3500ж./ е крайгранично селище, в което има свободна безмитна зона, но нейното функциониране е затруднено от войните в бивша Югославия през последните 10 години.

Благоевградска област има територия от 6450,7км² и население 348000д. На територията ѝ са формирани 14 общини с 281 селища. Областта разполага с ресурси за развитието на дърводобивната и дървообработващата промишленост, селското стопанство, туризма, ХВП, електрониката.

Областен център е **Благоевград** /Горна Джумая/, който има 73650ж. Селището възниква на река Благоевградска Бистрица край минерални извори. Преди Втората световна война се развива като тютюнопроизводителен център. Днес в него се произвеждат тютюневи изделия, измервателни уреди, акустична техника, мебели и др. В града има 2 ВУЗ /Югозападен университет и Американски университет/. В него е седалището на ансамбъла “Филип Кутев”, а в града има и камерна опера. Всичко това го прави естествен център на Пиринска Македония.

Град **Петрич** /27900ж./ е разположен в подножието на планината Беласица. Той е център на богат селскостопански район /тютюн,домати,плодове и др./. В селището функционират предприятия за водомери, електрооборудване и шивашката фирма “Билияна”. В града има свободна безмитна зона.

Град **Сандански** /Свети врач/ има 26300ж. Той е древно селище, възникнало край минералните извори в подножието на Пирин. Център е също на богат земеделски район /лозарство, овощарство и др./, но в него функционират и промишлени предприятия за мебели, лекарства и др. Той е балнеолечебен център и курортно селище. Изходен пункт е към Мелник и Роженския манастир.

Град **Разлог** /13000ж./ е разположен в близост до местността “Предела” в едноименна

котловина. Център е на дървообработваща промишленост, производство на тухли и на фуражни дрожди, което почти е спряло. Поради влошената екологична обстановка в селището, населението му бързо намалява през последните 10 години.

Град **Банско** /8900ж./ е туристическо селище, развило се като такова през последните 15 години. То е родно място на Вапцаров, Паисий Хилендарски и други видни българи. В него е развито мебелното производство, производството на телефони и оранжерийното производство на зеленчуци.

Гоце Делчев /Неврокоп/ има 20200ж. Той е най-голямото селище по поречието на Места. В града има керамична фабрика, дървообработващо предприятие, складове и ферментационна за тютюн, предприятие за радиостанции и производство на ципове. С очакваното пускане на ГКПП към Драма се очаква селището да получи нов тласък за развитието си.

Мелник /264ж./ е най-малкият град в България, въпреки че до 1914г. той има над 14000ж. и е значително търговско средище. Днес селището е обявено за архитектурен резерват и е обект на туристически посещения заради Мелнишките пирамиди, вината, архитектурата и близостта си до Роженския манастир.

Град **Кресна** /3900ж./ е разположен в близост до Кресненското дефиле на река Струма. Той е център на богата земеделска околност и голям гарнизон.

Белица /3500ж./ е туристически център и има предприятия за релета, дървообработка и пластмаси.

Пернишка област е с територия от 2388,4км² и население 154800д. На територията й са формирани 6 общини. В стопанско отношение областта е изцяло с промишлен облик.

Център на областта, едноименната община и на областта "Граово" е **град Перник** /86800ж./. Той е разположен на двата бряга на река Струма преди пролома Кракра. Селището се развива на базата на въгледобива в началото на ХХв. Днес в него

функционират редица важни за страната предприятия като "Стомана", "Струма", "Кристал" и други, които произвеждат стомана, феромагнити, стъкло, стругове, окомплектоване за заводи, трикотаж и др. В града има театър, симфоничен оркестър и културен дом на миньора. Поради намаляването на въгледобива и нарастващата безработица през последните 10 години населението намалява с около 13000д.

Град **Радомир** /16500ж./ се намира на 12км от Перник. Той е център на земеделски район и на етнографската област "Мраката". В него функционират завод за тежко машиностроене, за ветеринарни препарати, консерви и др.

Град **Брезник** /4500ж./ и **Трън** /2880ж./ са центрове на общини, чиито територии са силно обезлюдени. В тях работят предприятия за търговско обзавеждане, галови вериги, шивашки цехове на "Перун" и др.

Град **Земен** /2400ж./ е център на община. Разположен е преди Земенския пролом, в близост до Земенския манастир. В селището е развит вародобива, шивашката промишленост и др.

Кюстендилска област има територия 3084,3км² и население 171900д. Стопанският ѝ облик се дава от въгледобива и електропроизводството, дървообработването, консервната промишленост, тютюнопроизводството, отглеждането на череши, ябълки и други плодови култури.

Център на областта е град **Кюстендил** /51200ж./. Той е разположен в подножието на Осогово и в миналото се развива като гарнизонен и балнеолечебен център. Днес в него има предприятия за обувки, трикотаж, текстил, консерви, кондензатори, трансформатори и др. Градът е и привлекателен туристически център със своите архитектурни паметници от времето на римляните.

Град **Дупница** /39800ж./ е разположен на кръстопът от София за Солун и от Пловдив за Скопие. В него са развити фармацевтичната, обувната, тютюневата, електронната, шивашката и други промишлени отрасли. Селището е и център на богатата земеделска околност.

Град **Бобов дол** /8000ж./ дължи развитието си на въгледобива и електропроизводството.

Град **Рила** /3200ж./ е разположен на пътя за Рилския манастир. В него има трикотажно предприятие и тютюневи складове.

IX. Проблеми и перспективи за развитие на региона.

В своето развитие регионът изпитва затруднения от демографско, стопанско, екологично, технологично и друго естество. Обширни територии в него са напълно обезлюдени, а свободният сграден фонд се руши. Липсата на население в повечето селски райони пречи за развитието на селското стопанство и осигуряването на региона с храни и суровини.

През последните 10 години във връзка с нарастващата безработица миграциите към по-големите градове от региона и основно към София продължават. Това води до проблеми за столицата от различно естество, включително липсата на питейна вода.

Концентрацията на население, производствени и обслужващи дейности в София, Перник, Благоевград и другите по-големи селища води до нарастване и на екологичните проблеми в тях. Решаването на тези и някои специфични проблеми като структурната безработица в региона и необходимостта от реструктуриране на производството ще спомогнат за развитието на тази част от страната и в бъдеще.